

УДК 378.147:004:008

*Світлана Юріївна Діхтяренко,
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна
ORCID: 0000-0003-4506-1221
sadova32bb@gmail.com*

*Анна Василівна Татарова,
здобувачка першого курсу
другого (магістерського) рівня освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна
ORCID: 0009-0002-2148-8837
ann2003309@gmail.com*

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА

У статті розкриті основні чинники формування інформаційної культури сучасного студентства. Здійснено їх групування на чинники, що діють із середини особистості, та ті, що впливають із зовнішньої реальності. Подано ключові компетентності, які повинні надаватися закладами вищої освіти з метою формування інформаційної культури молоді. Визначено основні компоненти інформаційної свідомості сучасних студентів, зокрема медіаграмотність, яка є важливим інструментом протистояння інформаційній війні, яку проводить росія в межах повномасштабного вторгнення в Україну. Сформовано вимоги для розвитку медіаграмотності.

***Ключові слова:** інформаційна культура, медіаграмотність, студенти, інформаційний простір, чинники формування, загальна культура.*

*Svitlana Dikhtyarenko,
PhD in Psychology,
Associate Professor of
the Department of Psychology,
Pavlo Tychyna Uman
State Pedagogical University,
Uman, Ukraine
ORCID: 0000-0003-4506-1221
sadova32bb@gmail.com*

*Anna Tatarova,
Acquisition of the first course
second (master's) level of education
Pavlo Tychyna Uman
State Pedagogical University,
Uman, Ukraine
ann2003309@gmail.com*

FACTORS OF THE FORMATION OF THE INFORMATION CULTURE OF MODERN STUDENTS

The article reveals the main factors of the formation of the information culture of modern students. They have been grouped into factors that act from within the individual and those that influence from external reality. Among the external factors, the following were highlighted: democratization of society; an educational program aimed at the development of intelligence, spiritual and ethical rules; economic development of the country, which allows a person to get the desired education and provides access to modern technical communication technologies; information provision of society, in particular, institutions of higher education. Internal factors include: development of the thinking sphere, reflection; creative potential and creativity; general level of intelligence; the culture of using technology and means of communication; motivation

The article contains the data on one of the key components of the information consciousness of modern students, namely media literacy, which is an important tool for resisting Russia's information war within the framework of a full-scale invasion of Ukraine. The conditions for the formation of media literacy in institutions of higher education have been created. Taking into account the modern reality, the following tasks were selected for the formation of media literacy among students: teach how to navigate the principles of media work and analyze one's own information space; development of practical skills for checking the reliability of information; form the habit of using only high-quality content and perform effective search work; develop stress resistance. It was found that the institution of higher education is the main institution for the formation of students' information culture, therefore universities should implement programs and courses for the formation of information culture skills.

Key words: *information culture, media literacy, students, information space, factors of formation, general culture.*

Проаналізувавши сучасні світові тенденції, чітко усвідомлюється факт інформатизації, глобалізації та цифровізації світу. Ці явища роблять інформацію більш доступною та підсилюють інформаційний обіг не лише в середині однієї країни, суспільства, а й між різними великими соціальними групами. Відповідно значно зросла актуальність вивчення поняття «інформаційна культура» та чинників її формування. Сучасна практика потребує не лише тлумачення цього поняття та окреслення його основних характеристик, а й формування розуміння чинників впливу на інформаційну культуру з метою її покращення.

Чинником актуалізації цієї тематики стало повномасштабне російське вторгнення на територію України, початок не лише безпосередніх військових дій, а й інформаційної війни. Посилилась необхідність покращення інформаційної культури, та глибшого дослідження медіаграмотності, що є невід'ємною її умовою.

Дослідження явища «інформаційна культура» є різнобічними та полідисциплінарними, що значною мірою зумовлено багатозначністю самого явища. Основної уваги йому приділяють соціокультурні, юридичні, комп'ютерні науки. Значна кількість наукових напрацювань трактує інформаційну культуру в культурологічній та філософській площині. Різноманітність розгляду досліджуваного нами феномену унеможлиблює досягнення однозначного розуміння його структури, функцій, трактування. З іншої точки зору, така багатогранність свідчить про широку зацікавленість інформаційною культурою та актуальність її різнобічного дослідження.

Значна кількість як зарубіжних, так і вітчизняних вчених займалися вивченням зазначеного вище поняття. Серед зарубіжних можна виділити: Е. Тоффлер, Д. Бел, Ф. Уебстер, Ф. Махлуп, М. Кастельс. Серед вітчизняних значний науковий внесок здійснено Л. Панченко, Л. Дротянко, О. Прудникова, Н. Уханова, О. Дарморіз, І. Ломачинська.

Малодослідженою та недостатньо систематизованою є інформація про чинники впливу інформаційної культури, особливо внутрішньо-особистісних. Також додаткового вивчення потребують чинники інформаційної культури з урахуванням вікового періоду, особливо актуальним є дослідження сучасної студентської молоді. Студенти з однієї сторони є активними користувачами різноманітних інформаційних ресурсів, а з іншої ще знаходяться на стадії динамічного особистісного та професійного розвитку. Подане вище зумовило вибір теми дослідження: «Чинники формування інформаційної культури сучасного студентства».

Метою статті є висвітлення інформаційної культури в сучасного студентства та чинників її формування.

Аналізуючи підходи до трактування поняття «інформаційна культура» були з'ясовано, що воно має широкий спектр різноманітних варіацій. Різні підходи акцентують свою увагу на конкретних аспектах цього явища, наприклад зосереджуючись на соціальній, гуманітарній парадигмі, підкреслюють домінування когнітивних або комунікативних характеристик взаємодії людини з інформаційним середовищем. В сучасному тлумаченні інформаційну культуру часто розглядають з точки зору використання інформаційних і традиційних технологій для практичної діяльності або з метою етичного та ціннісного осмислення [5].

Науки соціокультурного спрямування окреслюють досліджуване нами явище, як комплекс механізмів та принципів, що гарантують конструктивну взаємодію національних та етнічних культур, а також синтез спільного досвіду всього людства. Інші дослідники основним елементом вважають вміння ефективно використовувати засоби комунікації, інформаційні ресурси, а також здатність використовувати сучасні інформаційні технології, засоби інформатизації. Інформаційна культура виступає одним із ключових інструментів для становлення світової культурної спільноти. Крім того, вона демонструє готовність до опанування нових способів життя базуючись на інформаційних ресурсах, як результат формуючи нову інформаційну «картину світу», нових патернів мислення, які характеризуються гнучкістю, динамічністю, адаптивністю, готовністю до постійного переосмислення власного місця в соціумі і його місця в глобальній системі інформаційного суспільства [2].

Аналізуючи походження терміну «інформаційна культура» з'ясовано, що воно є важливим елементом різнобічної загальної людської культури, а також показником загального суспільного розвитку, рівня його обізнаності, формою людської діяльності. Важливими компонентами інформаційної культури є: сформованість мотивів, постановка чітких цілей, розвиток екзистанційної складової, обізнаність щодо принципів та правил необхідних для екологічної діяльності в інформаційному просторі [5].

Існує ряд фактів, що обґрунтовують тісний взаємозв'язок між культурою та інформацією, по-перше інформаційні процеси функціонують через культуру, ця закономірність діє і в зворотньому напрямку, тобто культура функціонує через інформацію. Лише за допомогою механізмів збору та розповсюдження інформації про культуру, про її функціонування, воно може здійснювати результативний вплив як на соціум, так і на конкретного індивіда. Культура та інформація перебувають в семіотичних знакових системах. Загалом, поняття «культура» розглядається як комплекс громадських, практичних та духовних здобутків особистості [14]. Основні продукти загальної культури – артефакти, які також репрезентують інформаційну важливість [3, с. 115].

Симбіоз між інформацією і культурою є важливою умовою під час реалізації освітнього процесу, оскільки вони є нерозривним цілісним явищем. Беззаперечним є той факт, що інформаційна культура не може існувати без загальної культури людини. Відповідно, не зафіксовано випадків чи вірогідності наявності високого рівня інформаційної культури при низькому рівні загальної, це стосується і зворотнього впливу явищ. Оскільки інформаційна культура є частиною цілісного явища, її властиві ознаки характерні для цілого, зокрема: міцний взаємозв'язок з соціальною природою індивіда, що обумовлена світоглядом, ціннісними орієнтирами, відношенням до оточуючого світу. Крім того, досліджуване нами явище є потрібною та практичною умовою якісного сприйняття особистістю реальності та її засвоєння. Даний факт підтверджує помилковість обмеження інформаційної культури певною сферою діяльності. Важливо розуміти, що інформаційна культура, як компонент загальної культури людини є індивідуальним [3, с. 115].

Для детальнішого розуміння феномену «інформаційна культура» розглянемо його складові компоненти, які виділені досить умовно, оскільки він є цілісною системою яка не піддається реальному поділу та вилученню складових елементів. Тому, компоненти які умовно піддаються виокремленню доповнюють один одного, а також є взаємозалежними. Хоч і трактування поняття «інформаційна культура» має широкий спектр варіацій, його описані компоненти переважно є сталими. Компоненти і формують динамічну складову цього поняття, а саме:

- інструментальний – загальні технології та арсенал інструментів необхідних для діяльності в інформаційному середовищі;
- нормативний – це етичне відношення до інших осіб, суспільства, світової спільноти в інформаційному середовищі;
- когнітивний – накопиченні знання про суспільство, природу, операційні навички, мислення в контексті системно-інформаційної парадигми;
- індивідуально-творчий – особистий, творчий та життєвий досвід індивіда щодо професійної самореалізації в інформаційному середовищі;
- мотиваційно-ціннісний – це потреби, інтереси, мотивація інформаційної діяльності та її домінуюче ціннісне положення [5].

Існує ряд суперечностей, що перешкоджають однозначному розумінню інформаційної культури, зокрема конфлікт між нерозривністю, динамічною властивістю інформаційної культури та відсутністю системи правил по включенню конкретних компонентів у зміст самого явища. Інша суперечка проявляється між механізмами інформаційної діяльності, які є багатофункціональними, універсальними, багатоманітними та їх вибірковою, орієнтованою на практичність реалізацією в інформаційній культурі. Також дисонанс виникає, з одного боку, через значимість дослідження цього феномену з погляду культурологічної парадигми, в якому домінує теза про нерозривність досліджуваного нами поняття і загальної культури, а з іншого – через домінування технократичних підходів вивчення поняття [5].

Для чіткішого розуміння інформаційної культури, а в результатів і чинників, що впливають на її формування необхідно орієнтуватися в поняттях які тісно з нею пов'язані. Ми розглянемо поняття «інформаційна свідомість», «інформаційна грамотність» та «медіаграмотність». Інформаційна свідомість – це навички стежити за потоками інформації, оптимізувати, аналізувати та відслідковувати їх, а також рівень вмотивованості певної особистості на інформаційну підготовку [12].

Інформаційна грамотність – це володіння уміннями, знаннями, навичками необхідних для виконання конкретних завдань чи розв'язання певної проблематики. Інформаційна культура необхідна для: трансляції інформації та демонстрації результатів її дослідження іншим особистостям в оптимальній для сприйняття формі; результативний пошук інформації з подальшою їх інтерпретацією та аналізом, оцінкою достовірності, оцінкою на предмет відсутності порушень етичних норм та законів експлуатації здобутої інформації; застосування інформації з метою досягнення визначених результатів, зокрема в освітній сфері [12].

В сучасному світі інформаційна культура не може існувати окремо від сучасних інформаційних технологій та комунікативних, цифрових засобів, варіацій збирання інформації. Тож, оволодіння сучасними технологіями є важливою та невід'ємною умовою для досягнення високого рівня інформаційної культури. Через розширення спектру навичок для ефективної діяльності в інформаційному просторі, через цифрові засоби, глобальну мережу інтернет важливою умовою загальної інформаційної культури стала медіаграмотність.

Дотепер термін «медіаграмотність» не має повного наукового дослідження та осмислення, тематичного завершення. Провідний науковець в сфері медіаосвіти К. Ворсноп розглядав цей термін як навички здійснення аналізу, експериментування, створення медіатекстів. Інший американський вчений, Р. Кьюбі, інтерпретував медіаграмотність, як здатність транслювати, аналізувати, застосовувати, оцінювати інформацію у різних її варіаціях [7].

Інформаційну культуру поділяється на складові, що утворюють соціально-психологічний рівень інформаційної культури і технологічний. Даний поділ слугує підтвердженням описаної вище тези, щодо неможливості існування інформаційної культури без цифрових технологій. Технологічний рівень – це вміння суб'єкта інформаційного простору працювати із функціоналом цифрових технологій. Соціально-психологічний рівень полягає у здатності суб'єкта інформаційного простору реалізувати інформаційну обробку [3, с. 115].

Переходячи до аналізу чинників формування інформаційної культури вважаємо за необхідне в першу чергу узагальнити основні чинники, що зумовили виникнення самого явища «інформаційна культура»: збільшення об'єму інформаційних даних; трансформація інформації в одну із найважливіших умов розвитку суспільства; формування інформаційного суспільства в якому людські спільноти виступають в ролі інформаційної системи в якій кожний поведінковий акт, твір чи подія є наслідком роботи з інформацією та її продукуванням; інформатизація суспільства, зростання використання інформаційної техніки та технологій. Основним чинником є підвищення в інформаційному суспільстві потреби в безперервному оволодінні знаннями, підвищенні кваліфікації, опануванні нових видів діяльності, формуванням нових цінностей [13]. Розглядаючи чинники формування інформаційної культури нами було зроблено висновок про домінування їх дослідження саме на технологічному рівні. Ми ж приділимо увагу як технологічному, так і соціально-психологічному рівню. Крім того, в результаті теоретичного дослідження було умовно виокремлено зовнішні та внутрішні чинники формування інформаційної культури особистості, зокрема юнацького віку.

До зовнішніх чинників відносимо ті, які здійснюють вплив на формування інформаційної культури із зовнішнього світу, а саме [8, 1]:

- поширення народоправства тобто демократії в суспільстві, що забезпечує право людей на вільний доступ до інформації, надання можливості вільного користування альтернативними інформаційними джерелами, зокрема закордонними, а також розвиток засобів по масовому інформуванню населення;
- освітня система, яка детермінує загальний рівень інтелекту особистості, її духовні та матеріальні потреби;
- економічний розвиток країни, що безпосередньо впливає на матеріальні спроможності особистості необхідні для здобуття належної освіти, а також можливість придбати і використовувати сучасні технології комунікації;
- інформаційне забезпечення суспільства, за рахунок якого люди мають можливість активно функціонувати в культурному просторі, зокрема використовувати, одержувати, транслювати потрібну інформацію, своєчасно здійснювати певні інформаційні взаємодії;
- історичний етап розвитку; цей чинник є досить широким і в певній мірі охоплює чинники, що були названі вище; кожен історичний етап має свої особливості, що значно впливають на компоненти інформаційної культури і феномен загалом.

Названі фактори можуть здійснювати полярний вплив на інформаційну культуру, в одному випадку здійснювати позитивний вплив, а в іншому – негативно впливати та слугувати бар'єром. Наприклад, якщо інформаційна культура в певному суспільстві

перебуває на високому рівні становлення це буде спонукати індивіда до розвитку, коли ж вона погано розвинута на рівні суспільства то це буде прослідковуватися і на індивідуальному рівні [2].

До внутрішніх були віднесені чинники, що діють на особистість із середини. Вони вже знаходяться не на технологічному рівні, а на соціально-психологічному. Після аналізу наукових напрацювань, серед внутрішніх чинників впливу на формування інформаційної культури, було виділено наступні чинники:

- мисленнєва сфера, тип мислення, що утворюється через інформаційно-інтелектуальну діяльність особистості та її систематичність. Важливу роль відіграє культура мислення, яка включає: навички постановки пізнавальних запитань, наприклад «де?», «як?», «що?», а також відповідь на них; використання прийомів рефлексії для аналізу своєї діяльності; вміння поділяти ознаки певних об'єктів на важливі та неважливі для розв'язання виникаючої задачі;
- творчий потенціал людини, їх креативність та прагнення до новаторства. Це пов'язано з тим, що інформаційна культура – це результат творчої активності особи, пошукової діяльності та використання технічних засобів, що подекуди вимагає креативності. Важливими є навички відступати від шаблонної діяльності, проте вміти раціонально використовувати шаблони та їх елементи;
- загальний рівень інтелекту – це основний чинник формування інформаційної культури людини, оскільки без комплексу пізнавальних здібностей за допомогою яких особистість аналізує, синтезує, узагальнює, осмислює оточуюче середовище неможливо розвинути інформаційну культуру;
- вмотивованість особистості до навчання та самонавчання. Прагнення до здобуття нових знань, умінь, навичок;
- культура діалогу, яка складається з наступних правил: використання термінів, слів які є зрозумілими для співрозмовника, у разі необхідності використати специфічну термінологію потрібно доступно пояснити сказане; лаконічна, точно та грамотно будувати виклад думки; застосовувати доброзичливу інтонацію голосу; досконало володіти мовою ведення діалогу, не вживати слова іншомовного походження без нагальної необхідності; користуватися всім спектром засобів виразного мовлення; використовувати техніки активного слухання; вміти правильно формулювати запитання та обґрунтовано відповідати на них;
- культура використання техніки та засобів зв'язку: користування технічними засобами перш за все для одержання інформаційних даних, а не з домінуючою метою проведення дозвілля; розуміння функціональних можливостей технічного приладдя та ефективного його застосування для реалізації практичних задач; застосування технічних засобів з метою покращення власної діяльності, зниження рівень рутинності роботи; навички діяльності з алгоритмами [2, 12].

Інформаційну культуру людини необхідно формувати та досліджувати в рамках умінь та навичок самостійно покращувати знання, особливо професійні [7]. Відповідно необхідно акцентувати увагу на чинниках формування інформаційної культури в студентської молоді. Перебування особистості в рольовій позиції «студент» значною мірою припадає на юнацький віковий період. Юнацький вік – це віковий період особистості, який розпочинається в 15 років та завершується в 25 років. Вчені поділяють його на ранню юність (15–18 років) та власне юність або пізню юність (18–25 років). Юнацький вік вважається одним із ключових етапів для розвитку особистості. Активно відбувається становлення особистості як професіонала. Важливим в контексті

формування інформаційної культури є динамічний розвиток в студентів етичних засад, ціннісних орієнтирів, ідеології тобто закладення основи загальної культури [4].

Основною інституцією розвитку інформаційної культури для сучасного студентства є заклад вищої освіти, який здійснює її розвиток в межах фахової підготовки. Інформаційна культура майбутнього спеціаліста розглядається як складовий компонент професійної культури, здобуття достатнього рівня спроможності виконувати професійну діяльність, освоєння нових стилів мислення. Вона є механізмом формування всебічного наукового світогляду, зокрема у межах інформаційних технологій, гарантування ефективності правової та експериментально-дослідницької діяльності в обставинах інформатизації суспільства. На сучасному етапі відбувається розвиток нового комунікативного типу – інформаційно-комп'ютерного. Інформаційну культуру сучасної студентської молоді можна трактувати, як властивості особистості, що проявляються у вмінні самостійно виробляти нові знання на базі вже засвоєної інформації та використання критичного осмислення, професійних, особистісних та національних цінностей.

Вище названі чинники впливають і на формування інформаційної культури студентів, проте заклад освіти повинен акцентувати увагу на формування у студентства під час здобуття освіти наступних аспектів: інформаційних знань (орієнтування в основних термінах, технологіями, принципами); інформаційних навиків (уміння здійснювати відбір, пошук та аналіз інформації); засвоєння інформаційних прав та етики (обізнаність щодо правил етичного користування інформацією, конфіденційності, академічною доброчесністю); адаптивності до динамічного розвитку інформаційних технологій [11].

Звичайно на формування інформаційної культури сучасного студента впливає родина, друзі проте найбільший вплив здійснює заклад вищої освіти, оскільки провідний вид діяльності в юнацькому віці – це навчально-професійна діяльність. Випускник повинен володіти всіма рівнями використання інформаційної культури, а саме: поведінковим, емоційно-ціннісним, когнітивним [6]. Тому, сучасний навчальний заклад повинен впроваджувати освітні програми, курси по розвитку інформаційної культури.

До організаційно-педагогічних умов розвитку інформаційної культури студента відноситься: постійність, комплексність, безперервність зростання інформаційної культури студентської молоді; заохочення студентства до активної інформаційної діяльності, розробки власних актуальних професійних інформаційних продуктів під впливом освоєння навчальних дисциплін; визначення; створення структури та змісту навчально-виховного процесу спираючись на ключові компоненти та завдання інформаційної культури; формування у закладі вищої освіти інформаційного простору, який буде мотивуючи чинником творчого підходу до інформаційної діяльності; розвиток та закріплення позитивного спрямування молоді на діяльність в інформаційному середовищі [9].

Керуючись вимогами сучасності потрібно зауважити на необхідності створення умов для розвитку медіаграмотності здобувачів вищої освіти, що є основним елементом інформаційної культури. Військова агресія росії відбувається як у фізичному, так і у інформаційному вимірі, що сформувало необхідність швидкого та дієвого переорієнтування освітнього процесу на розвиток медіаграмотності сучасного студентства. Продовжили використовувати традиційні методики, проте виникла потреба підвищення практичності отриманих знань, швидкості навчання щоб забезпечити молодь від ворожих інформаційних атак [10].

Вже з урахуванням особливостей воєнного часу виділяють наступні завдання задля формування медіаграмотності студентства: оптимізація практичних вмінь з перевірки достовірності інформаційних даних; орієнтування в принципах функціонування медіа, вміння оцінювати власний медіапростір; формувати звичку користуватися лише якісним

контентом та здійснювати ефективну пошукову роботу; вчити розпізнавати акти інформаційної агресії та протидіяти їм; стимулювати розвиток стресостійкості [10].

Реалізація описаних вище завдань впроваджується за рахунок трохи напрямів роботи: формування готовності викладачів закладів вищої освіти здійснювати медіаосвіту; впровадження тем, що стосуються медіаграмотності в навчальні програми; мотивування та підтримка ініціатив розвитку медіаграмотності в студентів [10]. В результаті проведеного дослідження було з'ясовано, що інформаційна культура та її формування має надзвичайно важливе значення, особливо у сучасної студентської молоді. Також ми виявили існування великої кількості чинників формування інформаційної культури, та здійснили їх поділ на внутрішні та зовнішні. З метою формування інформаційної грамотності необхідно основну увагу приділяти розвитку навичок користування сучасними технологіями, загальну культуру та пізнавальну сферу, особливо мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонченко М. О. Формування інформаційної культури студентів в умовах становлення інформаційного суспільства. *Педагогічні науки*. 2009. С. 186–192.
2. Денисюк Ж. З., Яковлев О. В. Формування інформаційної культури суспільства в умовах цифровізації. *Культурологія*. 2021. № 2. С. 18–22.
3. Кириченко В. В. Інформаційна культура у структурі професійної компетентності державних службовців. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. № 2 (16). С. 113–119.
4. Костіна Т. О. Можливості юнацького віку для переосмислення гендерних стереотипів. *Психологія особистості*. 2020. № 12. С. 155–159.
5. Макаренко Л. Л. Інформаційна культура особистості: історико-педагогічний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М.П Драгоманова*. 2016. № 53. С. 128–140.
6. Остряньська Н. В., Васюренко В. О. Особливості формування інформаційної культури у студентів вищих навчальних закладів. 2013. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/30767/1/105.pdf> (дата звернення: 24.01.2025).
7. Павленко І. Г. Медіаграмотність як складова інформаційної культури студентської молоді. 2017. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8278> (дата звернення: 25.01.2025).
8. Панченко О. А., Панченко Л. В. Інформаційна безпека та інформаційна культура в сучасному інформаційному суспільстві. *Правова інформатика*. 2015. № 2 (46), С. 32–38.
9. Процька С. М. Формування інформаційної культури студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 квітня 2011 р.). С. 129–131.
10. Розвиток медіаграмотності молодого покоління. Практичний аспект проблеми / Руденко Ю., Дегтярьова Н., Петренко С, Горохова В. *Фізико-матиматична освіта*. 2022. № 5. С. 56–65.
11. Слюсаренко М. А., Філатов С. В. Формування інформаційної культури студентів інженерно-педагогічних спеціальностей у фаховій підготовці. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*. 2023. № 2 (26). С. 99–109.
12. Стеценко І. Б. Складові інформаційної культури та інформаційної грамотності для педагогів дошкільної та початкової освіти. Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій та систем НАНУ та МОНУ. М. Київ. 7 с.
13. Уханова Н. С. Інформаційна культура особистості: сутність і зміст. *Інформація і право*. 2021. № 1 (36). С. 159–166.

14. Andras Racz Russia's Hybrid war in Ukraine. *Breaking the Enemy's to Resist, Fla Report*, 2016. 43. URL: <https://www.fiiia.fi/wp-content/uploads/2017/01/fiiareport43.pdf> (дата звернення: 26.01.2025).

REFERENCES

1. Antonchenko, M. O. (2009). Formuvannia informatsiinoi kultury studentiv v umovakh stanovlennia informatsiinoho suspilstva. [The formation of students' information culture in the conditions of the formation of an information society]. *Pedahohichni nauky*, 186–192 [in Ukrainian].
2. Denysiuk, Zh. Z. & Yakovlev, O. V. (2021). Formuvannia informatsiinoi kultury suspilstva v umovakh tsyfrovizatsii. [Formation of society's information culture in conditions of digitalization]. *Kulturolohiia*, 2, 18–22 [in Ukrainian].
3. Kostina, T. O. (2020). Mozhlyvosti yunatskoho viku dlia pereosmyslennia gendernykh stereotypiv. [Adolescent opportunities for rethinking gender stereotypes]. *Psykhologhiia osobystosti*, 12, 155–159 [in Ukrainian].
4. Kyrychenko, V. V. (2019). Informatsiina kultura u strukturі profesiinoi kompetentnosti derzhavnykh sluzhbovtziv. [Information culture in the structure of professional competence of civil servants]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, 2 (16), 113–119 [in Ukrainian].
5. Makarenko, L. L. (2016). Informatsiina kultura osobystosti: istoryko-pedahohichniy analiz. [Information culture of the individual: historical and pedagogical analysis]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P Drahomanova*, 53, 128–140 [in Ukrainian].
6. Ostrianska N.V., Vasiurenko V.O. (2013). Osoblyvosti formuvannia informatsiinoi kultury u studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. [Peculiarities of the formation of information culture among students of higher educational institutions]. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/30767/1/105.pdf> [in Ukrainian].
7. Panchenko, O. A. & Panchenko, L. V. (2015). Informatsiina bezpeka ta informatsiina kultura v suchasnomu informatsiinomu suspilstvi. [Information security and information culture in the modern information society]. *Pravova informatyka*, 2(46), 32–38 [in Ukrainian].
8. Pavlenko, I. H. (2017). Mediahramotnist yak skladova informatsiinoi kultury studentskoi molodi. [Media literacy as a component of the information culture of student youth]. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8278> [in Ukrainian].
9. Protska, S. M. (2011). Formuvannia informatsiinoi kultury studentiv vyshchykh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv. [Formation of information culture of students of higher pedagogical educational institutions]. *Doslidzhennia molodykh uchenykh u konteksti rozvytku suchasnoi nauky: materialy Vseukrainskoi naukovo-prakychnoi konferentsii*, 129–131 [in Ukrainian].
10. Rudenko, Yu., Dehtiarova, N., Petrenko, S. & Horokhova, V. (2022). Rozvytok mediahramotnosti molodoho pokolinnia. Praktychnyi aspekt problemy. [Development of media literacy of the young generation. The practical aspect of the problem]. *Fizyko-matymatychna osvita*, 5, 56–65 [in Ukrainian].
11. Sliusarenko, M. A. & Filatov, S.V. (2023). Formuvannia informatsiinoi kultury studentiv inzhenerno-pedahohichnykh spetsialnostei u fakhovii pidhotovtsi. [Formation of information culture of students of engineering and pedagogical specialties in professional training]. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, 2 (26), 99–109 [in Ukrainian].
12. Stetsenko, I. B. Skladovi informatsiinoi kultury ta informatsiinoi hramotnosti dlia pedahohiv doshkilnoi ta pochatkovoї osvity. Mizhnarodnyi naukovo-navchalnyi tsentr informatsiinykh tekhnolohii ta system NANU ta MONU [in Ukrainian].

13. Ukhanova, N. S. (2022). Informatsiina kultura osobystosti: sutnist i zmist. *Informatsiia i pravo*. [Information culture of the individual: essence and content. Information and law]. *Informatsiia i pravo*, 1(36), 159–166 [in Ukrainian].
14. Andras Racz Russia's Hybrid war in Ukraine (2016). *Breaking the Enemy's to Resist, Fla Report*, 43. URL: <https://www.fiia.fi/wp-content/uploads/2017/01/fiareport43.pdf>.

Подано до редакції: 27.02.2025.